

Funkční styly

- **styl prostěsdělovací** - (hovorový), styl běžné komunikace, **funkce prostě sdělená** - podávání informací, citové a hodnotící postoje, mluvené projevy - v rodině, na pracovišti, konverzace ve společnosti; psané projevy - sdělení, oznámení, osobní korespondence
- **styl odborný** - styl přesné odborné profesní komunikaci, **funkce odborně sdělená**, sdělení odborných poznatků (ve vědeckých publikacích, odborných časopisech, učebnicích)
- **styl administrativní** - (úřední, jednací) - styl informativní a věcné komunikace, **funkce hospodářsko-správní (operativní) a funkce řídicí (direktivní)** - v administrativě, úředním styku jednotlivce a organizace (dokumenty, formuláře), projevy psané - stylizované (žádost) nebo heslové (dotazník)
- **styl publicistický** - styl věcné komunikace, styl novin, časopisů..., **funkce získávací, přesvědčovací (agitační) a sdělovací**
- **styl umělecký** - styl literární komunikace, **funkce esejisticky sdělená**, veškerá beletrie
- **styl řečnický** - styl veřejných a oficiálních mluvených projevů, **funkce přesvědčovací a zpravovací**

Slohové postupy a útvary

slohový postup - je způsob ztvárnění tématu (řazení, výběr prostředků) jako celku vzhledem k cíli projevu

slohový útvar - je konkrétním výsledkem použití jednoho nebo více slohových postupů, je to ucelená, obsahově i formálně uzavřená textová jednotka

Postupy

- **informační** postup je uvažován za nejjednodušší. Fakta o tom, co se kdy a kde stalo, prostě konstatuje (nevysvětluje), třeba jen formou výčtu. Uplatňuje se zejména ve funkčním stylu prostěsdělovacím (útvary jako zpráva, dopis, oznámení), administrativním (např. zápis, schůze, žádost) a publicistickém (v útvarech jako je zpráva, reklama apod).
- **popisný** postup (deskriptivní) zachycuje znaky a rysy skutečnosti (věci, osoby, zvířete nebo jiného jevu), často formou výčtu. Zvláštním druhem popisu je **charakteristika**, která vystihuje vnitřní znaky osoby výčtem jejich vlastností (charakteristika přímá) nebo příkladem jednání (nepřímá). V jednotlivých funkčních stylech se uplatňují různé útvary. Prostý popis, který podává jednoduchý výčet znaků, je častý ve stylu prostěsdělovacím. Odborný popis (návod) s požadavkem úplnosti a přesnosti (a často s prvky postupu výkladového) patří do stylu odborného. V uměleckém stylu bývá často silně subjektivní popis umělecký (líčení).
- **vyprávěcí** postup (narativní) podává průběh jedinečného děje. Má dějovou linii od zápletky k vyvrcholení a rozuzlení děje. Můžeme ho nalézt ve funkčním stylu prostěsdělovacím a uměleckém, popřípadě i publicistickém. základním slohovým útvarem je vypravování, které má různé podoby, podle příslušnosti k funkčnímu stylu. Může být stvárně jako prosté řazení dějových složek v časové či příčinné posloupnosti, nebo se s nimi pracuje složitěji - děj je urychlován či spomalován odbočkami, je vyprávěn odkonce (retrospektiva) a podobně.
- **výkladový** (explicitní) a **úvahový** postup se často kombinují. Při postupu výkladovém se vysvětlují předměty nebo děje a logickou cestou se zdůvodňuje jejich podstata i vnitřní vztahy jejich složek. Úvahovým postupem autor vyjadřuje vlastní stanoviska k problému a subjektivně ho hodnotí. Typickým funkčním stylem těchto slohových postupů je styl odborný, s útvary jako výklad nebo pojednání, a dále publicistický (komentář, úvaha). Zvláště úvahový postup se uplatňuje i ve stylu uměleckém (úvaha vypravěče, postav). Pomezím slohovým útvarem je esej (styl odborný s prvky stylu uměleckého) ve kterém se objevují oba slohové postupy.

Slohové postupy a útvary

Slohové postupy a funkční styly		Slohové útvary
informační	prostěsdělovací	oznámení, zpráva, dopis, telegram, běžný rozhovor
	odborný/administrativní	úřední oznámení, obchodní dopis, formulář, dotazník
	publicistický	zprávy, inzerát, reklama, rozhlasové a televizní zprávy
vyprávěcí	prostěsdělovací	vyprávění vzpomínky, příhody (ústné i písemné - memoáre)
	publicistický	novinové, črty, rozhlasové a televizní reportáže
	umělecký	v próze ve vyprávění se zápletkou (novela, povídka, román) originalita, působivost
popisný	prostěsdělovací/admin.	seznam, dotazník, životopis
	prakticky odborný	odborný popis, návod
	vědecký a naučný	popisné části ve výkladu
	publicistický	popis v reklamních prospektech, cestopis
	umělecký	popis postav, prostředí (součást vyprávění)
charakterizační	prostěsdělovací/admin.	charakteristika, posudek
	umělecký	charakteristika postav, prostředí (součást vyprávění)
výkladový	prakticky odborný	směrnice, předpisy, zákony a výklady k nim, referáty
	vědecký	výklad, pojednání (odborné publikace, učebnice), přednáška, odborný referát
	publicistický (řečnický)	proslov, projev
úvahový	prakticky odborný	diskuze, úvaha
	vědecký	úvaha v odborných publikacích, učebnicích, kritická stať, recenze, odborná diskuze
	publicistický	úvodník, komentář, úvaha, rozhlasová a televizní beseda
	umělecký	úvaha (postoje a city autora) v próze i poezii
smíšené útvary		esej - prostředky umělecké i odborné fejton, umělecká reportáž - prostředky publicistické a umělecké